

16197

ՓՈԹՈՐԻԿԻ ԵՐԳԵՐ

ՅՈՎ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՅՅԳԻ. ԳԳ

Պ - 79

891.99
Ղ-79

ՓՈԹՈՐԻԿԻ ԵՐԳԵՐ

20 03

ՅՈՎ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

1920

Պրոֆ. Գ. Զարգիսյանի Պատիվ

ԳՐԻՒՆԻՑ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ

ՅԵՐԱԿԱՆ ԿՆԱՆՑՈՒԹՅԱՆ

ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՊԱՆՈՒՆ

Հին կազնիի մասին կառչած ազազուն,
 Զօր կը սարսե մրրիկն ուժգին արմատէն,
 Կ'երգէ թռչնիկ մը վիրաւոր դողդոջուն,
 Անփոյթ թէ շա՛նթը կը սուբայ իր մօտէն:

Գուցէ պահ մ'ետք հսկայ կազնին տապալի,
 Փուլ տայ երկինք կայծակներու բեռին տակ,
 Կը գեղզեզէ սակայն թռչունն անձկայի,
 Զի նշմարեց հեռուն անկիւն մը յստակ:

Գուշակեց այգն ետին ամպի մը խաւար,
 Եւ կ'երագէ ճամբան խաղաղ իր բոյնին,
 Ուր կը սպասէ իրեն գեռ սեր մը դալար:

Ես թռչունն իմ շրջապատուած փոթորկէն.
 Եւ սիրտիս մէջ հազար վերքեր կ'արիւնին.
 Բայց յոյսով լի վազուան երա՛զը կ'երգեմ:

1915 - 1919

60529-ախ

3484-73

ՍԻՐՈՅ ԵՐԳԵՐ

ՍՊԱՍՈՒՄ

Նաւակ մը կայ գիւրափրջուր
Ալիքներէ քշուած հեռուն,
Դեկը յանձնած իօլ հոյերուն
Պատանին հոն կը խոկայ լուս:

Հասնելու անչն ունէր մաքուր՝
Խորհրդաւոր արունքներուն,
Խորակներու յէջ մոլորուն
Քիտափարեց երկար է զուր:

Ծովանայն մը կը սպասէ,
Որ գինք գրկած իր սրնգուտէ
Երագածուի կողին սանի:

Այսպէս թողուած բաղգին նրսեմ,
Գիւրափրջուր ճաւակն կ'ա եմ,
Որքս այ յիմար է պատանի:

ՍԻՐԱԾԻՍ ԱՆՈՒՆԸ

Անմատչելի ժայռերուն
Գողջ խարխուլ բերդ մը կայ,
Հազիւ պարխապ մը կանգուն,
Կամ յիշատակ մը հսկայ:

Գարնան օր մ'այդ բերդէն վեր
Ճամբաներէ ոլորուն՝
Կը մազլցին աղջիկներ
Սիրոյ յոյսովն օլօրուն:

Եւ պարխապն ըստուած քէն
Իւրի անգունդ ծըռելով՝
Անցնող հոգին կը յանձնեն
Սիրուած անուն մը խըռով:

Անուն մ'այսօր գեփրւաին
Տըւի բերդէն երազիս,
Բայց դեռ ինձի չըբերին
Պատասխանն իմ սիրածիս:

ԱՅԾՏԵՐԵՒԸ

Այծաերեւի ա՛յ մոռցրած ու թառամ
Մ'վ ծաղիկներ, կ'ըյնաք ամէն անգամ որ,
Քերթուածներու տետրակը հին կը բանամ՝
մենաւոր:

Եւ կը ժողովեմ ձեզ մատներով դողդոջուն,
Յուշի մը նման ճամբուն վըրայ անցիւղի,
Կամ մացառին տակ մոռցրած դերդ թռչուն
մ'անձկայի:

Ու կը տանիմ շրթունքներու ջերմօրէն,
Կշխարի պէս նըւիրական ու անդին,
Կը համբուրեմ մատներն անոր ձեր մէջէն
արամազին:

Յուզումներու ս'վ վիտներն անբարբառ,
Այ սիրտիս մէջ ձեզ կը պահեմ անկորոյտ,
Որ ինկրի հոն ծաղկալ տունկը գալար
իմ սիրոյս:

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ

Սիրաքս խոցուեցաւ ակնարկէ մը խոր,
 նե՛տ մ'էր անիկա թէ սուր չեմ գիտեր,
 Շղթա՞յ մը շինուած շանթերէ բոլոր,
 Որ սիրաքս կապեց այն օրէն ի վեր:

Լուս. ս. երազուն ճակատքս հովին՝
 մօզը կ'երթայի գիտել իրեկուան,
 Բոզէս հրմայիչ անձանօթուհին
 Անցաւ ս. գընաց սուսուզի նըջան:

Ու քանի՛ անգամ այգ ծովափին ես
 Վերագարձեր եմ ճամբուն ամայի,
 Դըռնելու համար կինք՝ որ կարծես
 իրեկուան մէջէն գեռ ինձ կը նայի:

ՊԱՏՌՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՒՆ

— * * * —

Մի ճամակներ կը ճոխկան՝
 Հառուան, գոյն երազի,
 Այս առաւօտ վերջին անգամ
 Անկ շրթներուս օեզմեցի:

Բացուեր էիք ծագիկներ գերգ՝
 հազն իր թաւիչ մառնեբուն,
 Պիտի ամանի հիմա թերթ թերթ
 Յրուելու ձեզ հօնս հեռուն:

Սե՛ յուսահատ օրերուս մէջ
 Եղաք ինձի մը խիթար,
 Արտասուքիս հետքերը գէջ
 Դեռ կը պահէք անվըթար:

Թերեւս գուք պիտի ըլլաք
 Խորը ծովին մարգարիտ,
 Անգձէ թերեւս ալ հողին տակ
 Չիտի ծրլի մարկըրիթ:

Սիրաքս ձեզի թեփար ըլլաք,
 Ամփոփուէի՛ք հոն յաւէտ,
 Սիրաքս կ'ընեմ ձեզի թագար,
 Բուրեցէ՛ք հոն խնկաւէտ:

ՄԱՐԿՐԻԹԸ

— * * * —

Մ . . . Ին

Իրազիկներու մէջ մարկրիթն ես կը սիրեմ,
Զիւն թերթերով և ոսկի լանջքն այ՛ դեղին,
Լուսնի մը պէս ան կը ժպտի քաղցրապէս,
Մաքուր աննչէր ճաճանչելով իր շորս գինն:

Զիւն թերթերով և ոսկի լանջքն այ՛ դեղին,
Կը նրմանի անմեղ ազնկան մ'սսկեհեր,
Կարծես հրեշտակ մը փետուրոջն իր թեւին
Անոր գլխուն լոյսէ պրտակ մ'է հիւսեր:

Լուսնի մը պէս բացուած ժպտուն՝ քաղցրապէս՝
Էակներու կուտայ ան իր հեշտալուր
Անունն, ինչպէս իր պարզութիւնը վրսեմ,
Անքրծութիւնն այ թերթերուն ձիւնաթոյր:

Մաքուր աննչէր կը ճաճանչէ իր շորս գին
Մարկրիթ մ'աղւար պատուհանիս առջեւ բաց
Սակայն թերթերն ինչո՛ւ այդպէս կը թօշնեմ
Սիրտերու պէս սիրուելէ շուտ պարտասած:

Ծագիկներու մէջ մարկրիթն ես կը սիրեմ...:

ԴԱՇՆԱԿԸ

— * * * —

Երբ կը նըւագես,
Իրոյ՛թը կարծես
Պը լսուի հեռուն
Կարուաններուն,

Կնդրուկներ բեռնած
Կ'երթան սրբազազ,
Եւ մէջի՛ յամբօրէն
Օգը խնկելէն:

Կամ թե՛ ճակներու
ձողփուններ ազու
Կուգան եզերքէն,
Զայգերը կ'երգեն:

Առաջատն հովուն՝
Ղեկը կը թողուն,
Դեպի անուրջին
Ափը կը թռչն:

Եւ կամ դանդաղիկ
Մը հատիկ հատիկ՝
Իրիկնամուտին
Դարձէն ետք հօտին՝

Կը հնչէ աքբուր
Ղովիտին մէջ լուռ,
Երբեմն վրհատ
Մայիւնով մ'ընդհատ:

Կամ ջրվեժ մ'օւժգին
Խորը Թաւուաքին՝
Իյնայով ժայռի
Մը գողը վայրի՝

Չորերու մէջ ման
Կուգայ օձանձան,
Հուսկ դաշտին վըրայ
Մրմունջ մը կ'ըլլայ:

Կամ լուսնակին գէժ
Կոյս մը տխրագէտ՝
Սիրոյ մը դազանի
Տենչով կը հատնի,

Ու կը փեխբաւ,
Տարուած շանձրայթէ,
Վարդերն բողբոսկ
Պարտչգամին տակ:

Եւ սակայն մէկէն
Պայթող փոթօրկէն
Այգերը ծովին
Դողալ կը թըւին,

Եւ նուրբ մատներուդ
Հըպուժնեւն հըրուա
Կարծես կը օուբան
Հէգ սիրտիս վըրան:

ՔՐՈՋ ՄԸ ՊԷՍ

Մայրամուտին՝ կրպակսեմ ես
Անուշ գգուանք մը հովերէն,
Ամայի է շուրջըս նորէն,
Եկի՛ւր ինձի քըրոջ մը պէս:

Թեւ մը գէպ՝ իր բոյնը բացուած
Կը քսուի նուրբ բօսուերներու,
Դորոզի մը արգէն հեռու
Կըզգամ տնհուն կարօտն յանկարծ:

Ազբերներու մրմունջ մը կայ
Դիւղէ մ'եկող արգ ամայի,
Կարծես բայբէն դինոֆուայի
Սիրուած ծուղկի մը բողբոսկայ:

Եւ մըտերիմ ճամբայէն հին
ձերմակ հօան է որ կը գառնայ,
Ի գուր բացի սիրտըս հիմա
Արագներու օ վերագտրօնին:

Չայն մը ծունոթ կրպակսեմ ես
Մայրամուտի շըշուկներէն,
Առանձին եմ այսօր նորէն
Եկի՛ւր երէց քըրոջ մը պէս:

ԱՂԲԻՒՐԻ ՄԸ

Եյս գիշեր քեզ կուգամ նորէն,
 Ուխտէ կուգամ, ո՛վ սուրբ ազբուր,
 Փռնել մը ունիմ ծաղիկներէն՝
 Քաղաւած ճամբուդ վրայ ըսփելու:

Պիտի հիւսեմ գոյն ճակատիդ՝
 Մա պըտակին քոյ թարմագեղ,
 Ձոր հովուուհի մը լուսաթիթիթ
 Թերեւս երէկ մոռցաւ այս սեղ:

Մօտըդ սօսի մը հընադար
 Իր սօսափով կ'օրրէ հողին,
 Կը համբուրուին շրթներ հազար
 Մէջըդ կարծես կարօտագին:

Կամ ողիններն են անտառի,
 Որ երգ մը հին կը կրկնեն դեռ,
 Կամ ջըրանայնն է որ պարի
 Մը մէջ կ'անցնի ինչպէս թիթեռ:

Շրթներս ասա՛ քեզ ջերմեռանդ
 Կը մօտենան տենչերով բիւր,
 Հոսէ՛ սիրտիս թորը հիւանդ,
 Ո՛վ սուրբ ազբուր, սիրո՛յ աղբուր:

ԱՆՈՒՇ ԶԳԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ես կը սիրեմ նայուածքներն այն մարմնուն,
 Որոնք հազիւ կը քսուին մեր աչքերուն,
 Ու անոնց մէջ չը կարգացած տակաւին՝
 Մուծ թարթիչներն անբջանքով կը փակուին:

Թօռեցէ՛ք ինձ ձայնով մ'որ հեծք մը ջըլլայ,
 Ո՛չ ալ նըւագ՝ հնչիւններով արծաթեայ:
 Կ'ուզեմ մըմունջ մը նըւագող հետզհետէ,
 Որ վայրկեաններն հըրածելաի կը դիւթէ:

Որքա՛ն քաղցը են մեզ երազներն աւտըւան,
 Արթննայէն ետքն ալ կարծես կը աւելն,
 Եւ չէ հընար պատմիլ զանոնք ճշգօրէն:

Ի՛նչպէս դիւթիչ մարդ զոյնե՛րը կ'ըլլան,
 Առաջատաններն որ մեզին մէջ կը հային,
 Մեր երբեմնի սերերն և յուշն անցեալին:

3484-73

ՅՈՒԼԻՍԻ ԳԻՇԵՐ

Միջ սհրուսէր գիշեր մը զով մայիսի,
 Դաւն, որ թեթեւ ինչպէս զեփիւռ՝ և բոյրի
 Նըման քաղցրիկ, Միւսէի քով մէկուսի
 Մրտար, լի կուրծքըդ տեւչանքսն համրոյրի:
 Եւ կամ, գիշեր մ'օգոստոսի, կիսարաց
 Անոր զբթան գըրի ճակատդ որբեւար
 Ինչպիս աչբի մը, մերթ բստուեր թափառյած
 Հետեւեցար անոր քայլին գերդ եղբայր:
 Ո՛վ Մուսա, գուն ինձի աշար երեւցար
 Անուշ գեմքովը կոյսերու գեղանի:
 Իբրեւ երազ մը օրուն թեւն մեղմարար
 Կը քսուի մեր թարթիչներուն ու կ'անցնի:

Մարմինըդ նուրբ լուսնի շողով ողորուած,
 Կը թրթրաւոր ինչպէս ալիք մ'եթերի,
 Ձէի գիտեք կի՛ն էի գուն թէ աստուած,
 ձառագայթ մը կամ, որ յանկարծ կը թրբի:
 Երկընցուցիք ինձի թեւե՛րքդ աննիւթ,
 Եւ մատնեքովդ, որոնցմէ լոյս կը կախէր,
 Նըշան քըր որ հետեւիմ քայլերուդ:
 Ծաղիկներուն վըրայ մեղմիւ գերդ թիթեւ
 Կտեկով զիս աաբիբ անկիւն մ'առանձին,
 Դաւն աւելի աղւոր էիք քան լուսին,
 Եւ քու գեմքդ էր շուշանի պէս ըսպիտակ,
 Աչքերդ՝ քեզ շեթ շեթ ըմպել կ'ուզէին:

Սակայն տակաւ անգայտացար լուսնին տակ՝
 Խառնելով լստուերներուն պարտեզին,

Եւ ճիւղերուն մէջ կ'ընէիք ելեւէջ՝
 Համբուրուելով էակներու հետ անտես:
 Զուրի խոփոջ մ'եղար յետոյ, սիրտիս մէջ
 Կաթեցուցիք սիրոյ երգեր մեղքի պէս:
 Յետոյ դարձար ջութակի ձայն մը աղու,
 Եւ առնելով երգը սիրոյս՝ թեւիդ վրայ
 Բարձրացուցիք զայն մինչև քսն աստղերու,
 Որպէտզի հոն ազատօրէն թըրթրաայ:

Ու երբ գացիք, հետըհետեւ կ'ըլլար մութ,
 Զուրբ լըսած էր, ջութակն ալ հեռուէն
 Այլ չէր երգեր, պարտեզն՝ անձայն, սիւզն ալ շուս
 Հեռացած էր բիւր ծաղիկներ թութուելէն:
 Գիշերն սղջոյն ծովափին մօտը լըսին,
 Թափառեցայ, որ կրկին գաս խանդազաս
 Մօր մը նըման զգուել ճակատքս հիւանդ:
 Ու խիճերուն վըրայ անցնի՛լը մաքուր
 Երազներու տեսայ թեթեւ գերդ փետուր:
 Ճափշտակուած՝ կը նայէի փրփուրին,
 Զոր երազ մ'իւր անցքին վըրայ կը թողուր...
 Եւ փնտաեցի շորս կողմս քեզ, լույս էր զուր:

ԼՈՒՌ ՍԷՐ

Քու անունդ է շարժիս վըրայ
 Ինչպէս ազօթք մը լռեւեայն,
 Ինչպէս անուշ բոյրն իրիկուան,
 Զայնը լարի մ'որ կը թըթուայ:

Հողիս մատեանն է սիրայի,
 Զոր նայուածքով մը կնքեցիր.
 Հոն չերգըւած գեռ ցանուցիր
 Քերթուածներ կան քեզմով առ լի:

Դաշնակն է սի՛րտըս շատանց փակ
 Դղեակներու մէջ ամայի.
 Զայն բանալուդ՝ պիտի լսուի
 Զուսպ մեղեդի մը սիրանուագ:

Կուրծքս խեփոքն է ծովափին,
 Ականջներուդ մօտեցուր զայն,
 Սիրոյս խորունկ դեռ կը բզզան
 Արեւիներն հոն տառապադին:

Բայց իր/կուն մ'ինձմէ հեռի,
 Եթէ լքես հեծք մը, գիացի՛ր,
 Շըթունքներու վրայ՝ անբասիր
 Քու անունդ է որ կը մարի:

ԱՍՏՂԵՐՈՒ ՊԷՍ

Ա. . . . ին

Երկինքներ կան աչքերուս մէջ,
 Երազ կուտամ ամենուն ես,
 Կուտամ անշէր, իզձեր անշէջ.
 Բոցեր ունիմ աստղերու պէս:

Դուժի ժամ՛ըը մըտերիմ
 Թըռիչ կ'առնեն իմ թեւերէս.
 Ընփոփանքի գաղտնիքն ունիմ,
 Յոյսեր կուտամ աստղերու պէս:

Մտղերս ալ են ճաճանչներ բիւր,
 Կը բլշակինն աչքեր լոյսէս.
 Իմ նետերս՛վրս համաճիւռ
 Խոցեր կուտամ աստղերու պէս:

Գազաններն իսկ կը նըւաճուին
 Թողչութենէն նայուածքիս վէս.
 Քաղցը եմ նըման գարնան հովին
 Ժբպիտ ունիմ աստղերու պէս:

Զեմ գըւալթուն մ'ես երկնային,
 Ոչ ալ աշխարհ մը լուսագէս.
 Մարդերը գիտ կը կուչեն կիկ,
 Ոչրեր ունիմ աստղերու պէս:

ՏՐՏՈՒՄ ԵՐԳԵՐ

ՄԱՍՆՈՅԸ

Մասունք մըն է՝ զոր կը պահեմ տակաւին.
 Մայրքս մոռցաւ գայն տանելու հեան իրեն,
 ժանգոտած է ա՛յ կարօտօքն ասեղին,
 Սիրտի մը պէս որ լքուած է իր սերէն:

Հիմա այլեւս անօթ մըն է անիկա,
 Ձոր կը լեցնէ կաթիլ մը տաք արցունքի,
 իր մատներուն գուրգուրանքին բացակայ
 Մըտածումովն երբոր ճակատըս կըքի:

Եւ կը խորհիմ. ի՞նչ փայլուն էր երեկ դեռ.
 Կարին վըրայ հակելով մայրս երբ կ'երգէր,
 Եւ ի՞նչ ուրախ մերթ կը թըռեր մատներէն:

Սիրտիս նրման կը սպասէ ան արդ ի գուր,
 Որ փայփայեն ու փայլեցնեն զինք նորէն.
 Մատնոցն ու սիրտս երկու բնիկը են տըխուր:

ՁԻԻՆԷՆ ԵՏԲ

Ձիւնը ծածկեր է երգիքներն ա՛յ զբշիւր.
 Իուրքը չըկայ կաղկանձիւնն իսկ շուններուն.
 Որքի նրման կը դողայ ասող մը հեռուն,
 Ձոր երկինքէն ներս աննելու են մոռցեր:

Եւ կը մըտիմ սարսուռովն ես՝ ընդաւոր
 Հիւանդներու՝ վըրանի ասկ ոգեվար.
 Կարծես կուգան խուլ ունումներ լեռնէն վար
 Իջնոց գայլի վահմակներու ահուար:

Ու կը պահեմ վերմակին տակ դեմքս ի գուր,
 Կը յաճտիեն զիս տեսիլներն ըսպանդի.
 Ձեմ ալ կընար ըլլալ քունին անձնատուր:

Որովհետեւ ականջիս քով ձայներ կան,
 Ծանօթ ձայներ, որոնց կուտայ պատասխան
 Միայն արցունքս որ բարձին վրայ կը կաթի:

ԽՈՂԵՐ

I.

ձամբուս վրբայ պատուհանի մ'առքնթեր
 Մերթ կը տեսնեմ նստած աղջկն մը տըխուր,
 Մատներուն մէջ կը փեթըրակ ծաղիկներ
 Ձը սիրուելու ձանձրոյթներուն անձնատուր:

Ան կ'ըսպասէ մէկուն որ շա՛տ կ'ուշանար.
 Եւ կը ասնի իր նաւուածքներն հեռաւոր
 Հորիզոնին, ու հառաչող մը երկար
 կը հետեւի երազի մը թեւաւոր:

Մերթ կ'ունկընդրէ ոտնաձայնի մ'որ կ'անցնի.
 Ձեփուան էր ան, որ փեղկերուն կը զարնէ.
 Մեկզի կ'ընէ վարագոյրներն ու դաղտնի՝
 Իր ճակատին անկէ համբոյ մը կ'առնէ:

Ինչո՞ւ այսպէս հստաչէին, կը խորհիմ.
 Ամէնքս ինչո՞ւ չը սիրուելէ տառապինք.
 Ինչո՞ւ սիրտերն իրարու չեն մըտերիմ,
 Մինչ կրնայինք ըլլալ քիչով երջանիկ:

Ձը յօրինուի՞ր ժըսիս մ'երկու արջուռքէն.
 Ծիածաններն երկու կաթիլ անձրեւի
 Միջեւ լոյսէ կամարն իրենց կը ձգեն.
 Երկու վիշտով մէկ խնդութիւն կը շինուի:

II.

Սիրտըս ինչո՞ւ այս իրիկուն կը ցաւի.
 Հոն տարակոյր կը քամուի շիթ առ շիթ.
 Ինչպէս ջուրը ճեղքըւածքէ մ'անձաւի.
 Սիրտըս այսօր անձուռ մըն է խորափիտ:

Եւ մութին մէջ հոն կը տեսնեմ որ կարգով
 կ'անցնին աչքեր անփ սեւ, կանաչ կամ ծաւի.
 Եւ շրթունքներ լուսաւորուած հեղնանքով,
 Եւ ճակատներ եղջիւրներով զեւի:

Ո՞հ բոյորն ալ կ'ուզեմ ատել, բոյորն ալ.
 Ուրանալ սերս որ որ մ'անոնց բաշխեցի,
 Բաշուիլ յաւեա անկիւն մը լուռ՝ ես ինծի,
 Մտանալ մարդիկն, երջան կութիւն ալ մտանալ:

ԵՐԻԿՈՒՆ

Այսօրն եղաւ դահողութիւն, վազք մը դուր,
 Եւ իրիկունն է նըման
 Յըթառատերի մէջ՝ անձայն
 Փակուող դուռին մենաստանի մը թափուր:

Այսօրն ինծի եղաւ ազօթք մը միայն
 Միշտ կրկնուած՝ անօգուտ,
 Այս իրիկունն է նայն մալթ
 Իջքը մեղքին և կամ հսկում մ'ընդունայն:

Այս իրիկուն հանդրուանն է միեւնոյն,
 Աւրկէ անցայ ես գետ նոր,
 Եւ ուր վաղք, ամէն օր
 Պիտի հասնիմ միշտ աւերի պարտատուն:

Եւ այսօր այ նոյն ճամբանն է ապարիւր,
 Աւր ծաղիկ մը փանաքի
 Եւ կամ փթթում մը փառքի,
 Պիտի թերեւս յոյսերս հուսկ պըսակեր:

Խուցս ամայի ու առանձին է նորէն,
 Ինչպէս երէկ իրիկունն,
 Կը նըմանիմ այն աքղուն
 Զոր միշտ վազուան խոստումներով կ'օրօրէն:

Աւ դառնացած ամէնուն գէմ, ինծի գէմ,
 Կ'ուզեմ պուտայ, ազմըկել,
 Եւ սրպէսզի անարգի
 Կարենամ լալ լոյսըս ուժգին կը փըլեմ:

ՀՈՎՈՏ ԳԻՇԵՐ

Այս իրիկուն ս'վ կը խըլէ իմ սիրտէս
 Աւրախութեան առկայծող յոյսն ալ յետին,
 Եւ կը ճնշէ ըստուգութիւնն ազեաին
 Կուրծքիս վըրայ նըման ձեռքի մը սնտու:

Դուրսը հով կայ, և կը լըսեմ գունդակին
 Հեռաւոր հեծքն երկարաձիգ ողբի պէս,
 Ռանձայններ կ'անցնին մալթին մէջ կարծեւ
 Թափօրներ են, որ դազաղներ կը տանին:

Աւրկէ՞ կուգայ այս արձուգա՛նքը նորէն
 Գամերու վրո՛յ իջնոց մուրճի հարուածին,
 Որմէ խուցիս փեղզերն անգամ կը սարսին:

Ինչո՞ւ մահուան այս գոգը զիս կը պատէ,
 Եւ չըթուծքներս՝ կափարիչներ պողպատէ՝
 Սիրտիս վըրայ կը կզարբին ամրօրէն:

ԲԱՅԱԿԱՅ

Մօրս ու չվեապարտաւ

Մեր տունն այսօր ինչպէ՞ս պիտի դառնամ ես.
 Եւ դուռն ինչպէ՞ս բանամ խուցիս ա՛յ լքուած,
 Ուր զիս միայն՝ դարանակալ բուի պէս՝
 Առանձնութիւնը կը սպասէ անկասկած:

Եւ կը խորհիմ թէ ընգունի կրնայի
 Անոր ձեռքէն փայտայանք մը ճակատս վրայ.
 Անկիւնը տաք՝ հիմա այլեւս ամայի՝
 Կը մտազրնէր յոգնութիւններս անօրեայ:

Արգէն ետին թողած անցեալը նրկուե՛մ
 Ան կուտար ինձ վաղուան համար խըրտախոյս,
 Օրհնելով միշտ օրն որ կ'ըլլար իրիկուե՛մ:

Ոսկայն խաւար ու լըքում է արգ չորս կոյս
 Միայն սիրտիս մէջ լոյսը կայ հուսատքին,
 Որ քայելու ուժը կուտայ ինձ կրկին:

ՄԵՌԵԼՈՅԸ

Նստաւայտի խորս

Տէրտէրները մեռելոցի երգերուն
 Դեռ չըսկըրած վաղն առաւօտս դամ քեզի.
 Հողակոյտիդ վըրայ կ'ուզեմ սարքառու
 Կաթիլ մը տաք արցունք ցօղել մեկուտի,
 Դեռ չըսկըրած մեռելոցի երգերուն:

Ինչպէս պանդուխտն երկիրներու հեռաւոր,
 Նստիմ՝ մամառս գերեզմանիդ սընարին.
 Եւ պատմեմ քեզ պատմութիւններն անաւոր՝
 Հատորներուն սրտիդ, սրտնք դեռ կ'ազրին
 Իրբեւ պանդուխտն երկիրներու հեռաւոր:

Եւ բեւա՛քեզ երջանկութիւնն երկկուան
 Մեռնողներուն, սրտնց քունը կ'օրորեն
 Նոճատաններն հայրենի, մինչ չունեցան
 Գերեզմաննոց մ'իսկ խամրողներն հայերէն
 Անապատի՝ երջանիկներն երկկուան:

Վաղն առաւօտ մեռելոց է դամ քեզի,
 Սուգեր ունիմ քեզ բեւու՛ անհամար,
 Պատմութիւններ զոքս արցունքով օծեցի.
 Իայց գերեզմանդ հեզ մը դէթ ցոյց տուր ինձ, հա՛յր,
 Որ ես ամէն մեռելոցին դամ քեզի:

ԵՐԱՋՆԵՐ

I.

ԼԵՒՈՆ Ա. ՓԱՓԱՋԵԱՆԻՆ

Ին դեռ երեկ կարծես տեսած եմ՝ բոլոր
 Այս սեպ լեռներն ու սա շուրջի դաշտերն ալ.
 Գիտեմ անունն է՛ սա դետին տրամուրդ.
 Ստեղծե՛ ուրկէ՛ և ի՛նչպէ՛ հոս կրնամ գալ:

Մերելիներս անապատին մէջ մայրս,
 Չորս հոգիքէն ահա դեպ ինձ կը փութան՝
 Արեւախառն և քայելէն շեշտապառ,
 Ուսերնուն վրայ դիակներ կան անկեղբուն:

Անոնց ետեւ՝ փոշոտ ճամբուն քոյն ի վեր՝
 Կը նշմարեմ քարեր սեւցած խաչերով,
 Եւ ես ի ս՛ր կուտամ հազար հարցումներ:

Զի համբն պէս կ'անցնին քոյն տներուով.
 Կ'ուզեմ վազել անոնց, ծունկերս են թմրած.
 Եւ այս ճիգով կ'արթընեմ ես աչքս թաց:

II.

Ես կը լքեմ ձայն մը լացի. . .
 Գետը կ'անցնի ահեղամասունչ,
 Հեծք մը, կանչեր, ցաւի մրմունջ
 Մ'ափէն կուգայ ինձ դիմացի:

«Մ'ըր կը վազես, աղետի՛ դեմ,
 Մ'ըր սիրելիներս, բռն՛, գացին
 Զիս թողելով հոս առանձին.
 Ինձի ճամբայ տուր անցնիմ գէթ»:

Պը թաւալէր բոլոր դեան ուժքին. . . .
 Պարուանն հեղ պանդուխտներու.
 Արդէն դացած էր շատ հեռու:

Եւ հիւանդին մեռնող՝ տըխուր
 Կ'արձագանգէր հեծքն անտարուս.
 Աստղերուն տակ անապատին:

III.

Տեղատարափ անձրևին տակ
 Կը վազէր կին մը միս մինակ,
 Ռաքը բուսկի և կուրծքը բաց.
 Ըսի անոր. «Մա՛յր, ս՛ր կ'երթաս»:

Փայլակն ու շանթ, սրտաւաճիկ
 Անոր սարափ չէին ազդեր.
 Թրջած էր ծուծն ոսկորներուն,
 Հարցուցի «Մա՛յր, ս՛ր կ'երթաս դուն»:

Կը նշմարուէր հազիւ հեռուն
 Պլպլուքն առկայ ծըրապներուն.
 Մ'օտեցած էր գիւղին այլեւս
 Ըսի «Մա՛յր, ս՛ր կ'երթաս այսպէս»:

Զիս չէր լքեր, ու հեռացաւ
 Խաւարին մէջ տրամու՛ անբաւ. . . .
 Հեռուն կային ձայներ կոծի,
 Պը կանչէին քոյրերս ինձի:

ԱՆՐԱՅԱՏՐԵԼԻ

Նորէն ունիմ արամութիւնն անկարելի բաներու...
 Հագիիս մէջ դառնութիւն մը յամբարար կը կաթէ,
 Ծովեղերքէն, դաշտերէն կ'ուզեմ փախչիլ ես հեռու.
 Սահայն երկինքն իսկ վանդակ մը կը թըւի երկաթէ:

Մնչուն աննչեր ունիմ ես և չեմ գիտեր ի՞նչ կ'ուզեմ,
 Արգիօք սէ՛րն է որ իմ մէջս պարագն այս խոր կը պեղէ.
 Բայց սիրելն ալ չեմ յուսար. որովհետեւ դալկադէմ
 Տերեւիս պէս կը դողայ սիրտըս երկար յուսալէ:

Երգի թըթռում մը կուզայ, մ'չ, չեմ ուզեր որ երգեն.
 Թող ո՛չ մէկ ձայն, շըշուկ մ'իսկ չը հասնի ինձ այս գիշեր.
 լըռութենէն ալ շուրջիս սոսկալս այսքան՝ չեմ յիշեր:

Կը հեղենն զիս պարտեղին սոսափիւնն'րը կարծես,
 Եւ կը փակեմ պատուհանս աստղերու դէմ ուժգնօրէն.
 Ու սենեակիս մութին մէջ կը հեծկլտամ արդու պէս:

ՄԻՋՕՐԷ

Պարտեղին մէջ կ'երազեմ
 Աչքերս փակ և յուզմունքով սիրտըս լի,
 ձակաարս յեց ձեռքիս դէմ
 Եւ յանձնբւած դգուանքին գազջ ապրելի:

Իազագութիւն, լո՛ւս, չարս գին,
 Կը դգամ անցնի՛ր թեւերուն թիթեւի,
 Եւ բզլումը միջատին,
 Շափրակ մը մինչ գլխուս վըրայ կը թասի:

Մենութիւնը կը լեցնէ
 Ձիս դաշնութեամբ, թըթռուձներով սիրական,
 Եւ կը լըսեմ կարծես թէ
 Սկանջիս տակ երգող ձայներ սիրական:

Իմ անցեալի յուշերս են,
 Որոնք՝ նըման արեակներու ծովափին՝
 Ձիս արամութեամբ կ'օրօրեն
 Մօտը սըրտիս փշրելով մեղմազին:

Ո՛հ կանչեցէք զիս ասկաւ,
 Չայնե՛ր մոռցուած քսոցը անցեալին ետեւէն,
 Եւ հագիիս մէջ ծարաւ
 Թ՛մ գ ըեղմնաւոր արտասուքներն անձրեւէն:

ԶԻՆՈՒՈՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՍ

Ա. Ա. Գ. Նէօթէրնեանի Յիսուսային

Կոյնիք ամենքդ ալ, լեցուն զեռ
Ապագայի երազներով:

Աչքերնիդ փառ, ճակատնիդ վեր,
Բայց սիրտերնիդ քիչ մը խրատով:

Հազիւ պատրաստ կեանքին համար,
Եւ մտքերնիդ ալ զերդ հնձան,
Կը խըմբուէր հոն անհամար
Ծրբազիրներ լուռ ու սնձայն:

Ձեր մէջէն մին արդէն կ'ըլլար
Իրաւունքի արդար պաշտպան,
Ոմանք բրժիշկ, կամ սիրահար
Գեղարուեստի ու գիտութեան:

Ի՛նչ խանդավառ ուսանողի
Ազնիւ սիրտեր, և ի՛նչ արզու
Տենչեր փառքի գաղափարով,
Կամ ի՛նչ անմեղ սէրեր արու:

Շատեր հազիւ թէ շէնցուցած
Երգիքն անշուք հօրենական,
Կոյնիք մահուան դէմ վազն ի վաղ
Ձեզմէ ոմանք փառքով ինկան,

Եւ ուրիշներ—երջանիկներ—
Պատարութեան մէջ գերեզմար,
Վերագարձի յոյսն անհամբեր
Ունին միայն զերդ մըխթար:

ԶՈՒԹԱԿԱՀԱՐՈՒՅԻՆ

Օր. Ազնիւ Սերոբեանի մանուան առքիւ

Կը շրջէի խրճիթներուն մօտ ձկնօրօր,
Ուր նաւակներ կուգան առաւել մեղմաստասան
Եւ ծովեզրի թռչուններուն խնջոյք կուտան,
Անուշ, հեծող ջութակի ձայն մը լքեցի:

Փրոսած էին արեւուն դէմ ուռկաններ թաց,
Եւ արդաներ խիճերուն հետ կը խաղային.
Պատուհանէ մ'ալ կը նայէր Մարմարային
Աիրուն աղջիկ մը գանգուրներն ուսին թափած:

Ի՞նչ Ի՛նչ անդորր և երկինքն էր ո՛րքան կապոյտ.
Կը համբուրէր ալիքն ուրախ արեւն հեռուն,
Առագաստներն ալ կ'երթային երազներուն,
Այդ ջութակի հատաչանքին, հեծքին անփոյթ:

Ո՛վ գու հանճար, արուեստի՛ բոց նըւիրական,
Եթէ իրաւ ճառագայթն ետ ջինջ երկինքին,
Ինչո՞ւ համար քեզմով սիրտերն երբ բռնեկին
Արշայոյսներ ըլլալու տեղ մտերի կ'ըլլան:

Ի՞նչ կ'երգէի ետ կ'անցնէի երէկ կրկին:
Եւ լքելու ջութակին ձա՛յնը յուզուեցով՝
Ըողափեցի այդ խորթըլած խրճիթին քով,
Բայց լքուածիւնն էր միայն շո՛ւրջը տընակին:
Սուգ մը կարծես կար օդին մէջ, կ'անձըրեւէր,
Եւ սղբի ձայն մը կը բերէր հովը մօլար.
Ներսը ծեր կին մը գաղաղին վըրայ կուտար
Կժգաղդ աղջկան և ջութակին վըրայ անտեր:

— 36 —

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՍԻՐՏՍ

Սիրտըս անապատ մըն է ամայի,
 Հորիզոններուն անյոյս կը նայի,
 Կարուանք խոնջ աննշքիս ծարուսի:

Սիրտըս նաև մըն է ահօսող ծոցեր,
 Թռչուն մը կայմին վըրայ անվեհեր
 Կը կարգայ անցնող փոթորկին հրաւեր:

Մերթ երականքի կապտադեղ լըծակ,
 Ուր կը նըւաղի կարազ մ'ըսպիտակ
 Վերջալոյսի դազջ բուրբառներուն տակ:

Մերթ ալ խուց մըն է փակուած դադոտօրէն,
 Վըհուկ մ'ողիները հոն կանչելէն
 Սերըս կ'արծարծէ իր մոխիրներէն:

Սակայն ամայի է սիրտըս նօրէն...:

ՄՕՏՍԱ

Խորշին վըրայ կը տարածուի քաղցրարոյր
 Քօղն իրիկուան մեաքսէ,
 Նաւակը հոն մանրիկ, թեթեւ գերդ փետուր
 Խիճերուն վրայ կը սպասէ:

Զոյգը իջաւ նաւակին մէջ... կը լսուի
 Մըթաստուերին մէջ անձայն
 Թեւճակներուն հեւքը ձեռքին մէջ ծաւի
 Աչքով աղուոր աղջկան:

Կը հեռանայ հեղիկ նաւակն եզերքէն,
 Կեա մը կ'ըլլայ ծագին մէջ.
 Մեզմ ալեակներ եզերքին մօտ կը կրկնեն
 Երգը արզուն սիրտանէ:

Վերադարձան անոնք յոյսովն աստղերուն,
 Աղուոր աղջիկն յոգնած է,
 Եւ նաւակին խորը թաղուած՝ դեռ հեռուն
 Դիտելով լուս կ'երազէ:

ԼՈՒՍՆԿԱՅ ԳԻՇԵՐ

♦ ♦ ♦

Աղջիկ մըն է ծալը նեաուեր
 Աերէն անյայս,
 Կամ կը լողնայ հասանքն ի վեր
 Ուղեկորոյս:

Բայց չընկուցիր, մաղերն բոփեւ
 Ինձուն լանջքին՝
 Կը յօրինեն ցոյքերով բեր
 Պրասկ մ'անգին:

Ու կը պեղուի ահօս մը լոյս
 Զուրին վըրայ,
 Ուր առագաստն երազներուս
 Պիտի սուրայ:

Եւ այեակներ մօտիկն անոր
 Մեղմահասան
 Կ'երթան՝ իրենց սերերը նոր
 Կը փոփրսան:

Սակայն ամենքն այ են աբխուր
 Վերագարձին,
 Եւ իմ սիրտիս հեծքերուն լուս
 Կը ձայնակցին:

ՍՔԱՄՊՈՒԼԻ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍ

♦ ♦ ♦

Արեւուտքն է կը վառի
 Բոցերու մէջ արծարծըւած հարաւէն.
 Աանձակատոր հրարաշ ձիեր կ'արշաւեն
 Երկինքին վրայ յունկարի:

Ամպեր կարծես են հսկայ
 Շերտերն անհուն խորոյկներու յարգարուած.
 Կամ հըրեղէն բտեղձնաչար՝ ուր աստուած
 Մը նրադէլ պիտի գայ:

Երգիքներու կատարն արգ
 Կ'սոկեղօծուի և կը վառին նսճիներ.
 Կայծէ մինկամ ծովուն վըրայ բրբռեկեր
 Է առագաստ մ'ինչպէս վարդ:

Մըջուշին մէջ ծիրանի
 Ընկղմած է գմբեթներու գիծը վէս.
 Մինարէ մ'ալ սօկի նիզակ մ'է կարծես
 Որմէ երկինք կ'արևնի:

Եւ հօրեղօնն է կարմիր
 Զերդ հայելի զոր կ'աղօտէ նուրբ շոգին.
 Լուս բընութի՛ւնը կը գիտէ ինչպէս կին
 Մ'իբ պատկերն հօն ծնրագիր:

Բայց կը մարին հետզհետե
 Գոյները վառ և արդ մոխիր կը տեղայ
 Իրերուն վրայ, մինչ մութին մէջ շափուղայ
 Աչք մը հանդարտ կը գիտէ:

Ա Ջ Բ Ե Ր Դ

Մենաւորիկ գիւղին մօտ
 Չորին մէջէն՝ օր մը տարուած երազէս՝
 Կը քայլէի մըտած կրօտ
 Առուակին քով հոտոյ արծաթ թելի պէս:

Ամայութիւն լըսամած...
 Մըմունջը կար միայն վըճիտ առուակին,
 Եւ ժայռերէն վար կախուած
 Տերեւուաքէն հովը կ'անցնէր մեղմադին:

Առուն լըճակ մը սարսուռն
 Կ'ըլլար ժայռի մը մէջ պեղուած ջուրերէն,
 Ուր լոյսին տակ ասողերուն
 Պիտի գային լսանայ կոյսեր գաղտնօրէն:

Ես մընացի ընդերկար
 Լուս, հըմայուած այդ սրազպաջուն լիճին քով,
 Անզուտ սեննչով մը յիմար
 Կետուելու մէջն ինչպէս նարիկս մ'ինքնաթով:

×

Աչքերդ, ազուժը, ես նըման
 Պայծառ անդարր այդ լըճակին, հողիս ուր
 Սուզիլ կ'ուզէ, բայց չըկան
 Գահադէժներ, անգունդներ հոն թաքթաքուր:

Ս Ի Կ Ա Ռ Ը

Ես կը խորհիմ երբեմն երկու շըթներու,
 Որ համբայրի մը մէջ երկա՛ր կը փարին,
 Եւ նայն ուժգով կը փոխանցեն իրարու
 Պինովութիւնն երանատուր սիկառին:

Մութը կ'եղնէ նըրազաչար, օքօրուն,
 Խունկի նըման որ կ'ամպանայ բուրվառէն,
 Այրող կըրակն է խորն անոնց սիբաերուն,
 Չօր փոխն ի փոխ իրենց շունչով կ'արծարծեն:

Բուրսմնայից միջոցին մէջ կը լողան՝
 Ձերգ մըջուշին վըբայ արեւն առարան,
 Երկու աչքեր դէպ՛ հորիզոն երազին:

Մօտեցած է կըրակն անոնց շըթներուն,
 Պուզնն ծըծել՝ զերգ յիմարներ մոյորուն՝
 Մոխիրն ալ դեռ, ի՛նչ փոյթ էթէ կը խոնձին:

ՀՈՂՄԱՂԱՅՔԸ

Կ'իջնէ տակաւ սեփ սեւ պատանքը մութին
 Կիւղին վըրայ նոր քանդուած աւմբերէն.
 Փըլուզուած է ծինելոյցի մը յետին
 Արձագանգոյ պարագին մէջ տխրորէն:

Աքաղաղներն ա՛լ հստ պիտի չաւետեն
 Արօրի՛ն վրայ ծագող արեւն առաքւան.
 Ո՛չ մէկ գառնուկ մայտոյ իր մօրն ետեւէն,
 Ո՛չ ալ մանուկ մը խաղացող ճամբու վրան:

Իրիկուններն ա՛լ ոչ մէկ կոյս աստղերուն
 Պիտի ժպտի սափորն ուսին ըսպիտակ,
 Ո՛չ ալ երգէ այլեւս ազբիւրն աւերակ:

Բայց կը դառնայ մըթութեան մէջ թեւ մը բաց.
 Հողմաղացքն է որ մընացած է կանգուն,
 Ինչպէս հարցում մը երկինքին ուղղուած:

ԾԻՐԱՆԻ ԵՐԱԶԸ

Վերջալոյսին կ'երազէ
 Կոյս մ'ինչպէս լուսին,
 Իրո՞նք է առեր բեհեզէ
 Իրփուն քող մ'ուսին:

Շատ ըսպանեց որ կուգայ
 Տրդան ծիրանի,
 Ան ճըկուն էր և հակայ
 Չերդ արմաւենի:

Եւ դեփուսին անհամբեր
 Կը հարցընէք գայն.
 Այեակներուն կը դիտէր
 Փշրբիլն անձայն:

Իրիկուն մը դայն ծովափին
 Տեսած էր հազիւ.
 Եւ երազեց անդազին
 Կիշերներ անթիւ:

Պատկերն անոր կը յուսար
 Յոյացած կ'ըլլայ,
 Եւ կը ծըռէր զերդ յիմար
 Անդունդին վըրայ:

Յանկարծ տեսաւ հսն աղւոր
 Ծիրանի տըղան,
 Եւ նետուեցաւ ջուրին խորն...
 Ի՛ր պատկերն էր ան:

ԱՌԱՒՕՏ

Տերեւներուն մէջ կրդոց հոփն առաքւան
 երազներուս կը զրուէ խճամբը զըւարթ,
 Եւ կ'ունկընդրեմ... բոյսերն ամէն կը գողան.
 Բացւող այգին է լերան վրայ ինչպէս վարդ:

Ես այ կ'ուզեմ տերեւներուն հետ երգել,
 Եւ ողջունել կեանքին դայն ինձ աշտօր այ.
 Կամ արձակուած փարսիներէն անօրդել
 Հօտերուն հետ բարձունքներէ վեր սուրայ:

Սիրտըս անզուսպ թռչուն մըն է այս առտու,
 Կ'ուզէ թըրիլ պատահունէս լուսողոց,
 Եւ արբենայ արեւուն մէջ կենսատու:

Հագիս հիմա թըրթռում մըն է գաշնակի,
 Եւ լրտելու մեղեդիներն հոն երդոց՝
 Բընութիւնն է որ դէպի ինձ կը հակել:

ՈՒՐՈՒԱԿԱՆՆԵՐԸ

Բարձունքի՛ն վրայ իմ սրբախ՝ մըթաստուերով ողողուն,
 —Որովհետեւ սէրը լոյսն էր վառելու դեռ չի գար—
 Կը դիտեմ ես գլխարաց՝ զերդ աղօթոց մը՝ երկար,
 Որ վարն հովտին մէջ թաղեց սիրելիներ անանուն:

Եւ կը շատուին հեռուէն ուբուականներ գողգողուն,
 Ոմանք համեստ, ամբշիտ կը ժօտենան անբարատ..
 Ուրիշներ այ որ բռել ուզէին. «Մեզ չե՞ս ճանչնար.»
 Եւ օրրելով գըլուխներն կուտան կարծես թէ ողջոյն:

Ու կ'որոշուին հեռոյհեռէ ձեւերն անտեց գեղաճեմ,
 Կը դուշակուին հըմայիչ աչքերն օրոնք ինձ յուսայ
 Տըւին և կամ գեղերներ տանջեցին դեռ սիրահայ:

Ո՛հ կը տեսնեմ ես հիմա, սրովհետեւ հագրէս
 Յանկարծ բըխող ճառագայթ մը կ'ողողէ դէմքն իրենց,
 Մինչ ես թեւերս երկարած պարապն է գուր կը գրկեմ:

Հ Ի Ն Ս Է Ր Ս

Պ Ա Տ Շ Գ Ա Ս Է Ն

Պատշգամէն ո՞վ կը կանչէ զիս այդպէս,
 Ո՞վ կը կանչէ զիս այդպէս մօտն սասողերուն.
 Այս գիշերուան մէջ կայ հրաւէր մը կարծես:

Կը զգամ օդին մէջէն անցնի՛լը հեռուն
 Ի՞նչը ցնցող սարսուռներուն մոլեկան,
 Մօտըս կարծես հեւացող բիւր կուրծքեր կան:

Վարը ցանուած լոյսերն ալ ինձ կը խօսին
 Գաղտնիքներուն վըրայ զոյգին սիրահար՝
 Վարագուրուած մասնախորշի մը ետին:

Տե՛ս, աստղերն իսկ կը դողդողան սիրավառ,
 Ինչո՞ւ փախիլ իմ համբոյրէս տենդագին
 Եւ սրգօղած կը տանիս գլուխդ ալ անդին:

Կը մօտենան բայց շրթունքնե՛րըս զինով,
 Դըրոշմելու՝ ինչպէս երկաթ մը հրաշէկ՝
 Ի՞նչորակդ ազուտ սիրոյ մը տաք երգումով:

Ու յանցաւոր աղու մը նման ահաբեկ,
 Ես կը սպասեմ պատժիս անձայն ու հըլու.
 Բայց կ'տրտատուես փոխանակ զիս սաստելու:

Ն Ե Ր Ո Ղ Ո Ւ Յ Ի Ն

Գիտեմ որ քեզի այսը ցաւցուցի,
 Կը ցաւի՞ն կիներն այսպէս սիրուելէն.
 Ձէ՛, բայր խօսքերս ետ կ'առնեմ արգէն,
 Ձե՛ս ուզեր սիրուիլ, ըսէ՛ դուն ինձի:

Եթէ աստղերն են քեզ ազդող սարսուռ,
 Եկո՛ւր պարտեղէն ներսը տանիմ քեզ,
 Մ'աղերէ՛ք քաշեր եմ մատներբս, տե՛ս,
 Եկո՛ւր քեզի հետ սենեակդ երթանք լուռ:

Բայց լամբարն ինչո՞ւ կը պատիկցընես,
 Կը քաշուի՞ս պատին վըրայ անհոգի
 Պատկերներէն ալ. սակայն ոչ ոքի
 Կ'ըսեմ քու վըրայ գուրգուրայս այսպէս:

Սիրաբն՝ մութին հեա՛ կը պատե կասկած,
 Սակայն ես կը զգամ թէ շուրջը մէջքիս
 Թեւեւրդ անզուցած գէպ ինձ կը թեքիս,
 Եւ ներողութեան համբոյրը կուտաս:

ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ու անասին ծառերուն պէս երկնամբարձ
 Որ կանանչով կը յորդի,
 Սերտըս այսօր է յուռթի
 Կրակներով, տենչանքներով սերտացած:

Թաքստոցներ, սիրոյ բայներ կան այստեղ,
 Քովըս կեցի՛ր քիչ մըն ալ,
 Սերտըս կ'ուզէ մեղկանալ
 Թաչուններու անմեղ սիրով դիւրազեղ:

Չե՛ս իմանար, տերեւուաքին ետեւէն
 Նըրուէրն է ըննաթեան,
 Ժամերն արդէն կը փութան.
 Վաղը գուցէ ձայներն այս բիւր կը լըռեն:

Սերտիդ կրբայ ձեռքս պահէ՛ դուն այդպէս,
 Եւ շքեւունքներդ ալ ինձ ասուր,
 Որ ծըծեմ քու երկնարայր
 Սերըդ՝ մօրմէն կաթը ծրծող արդուն պէս:

Հոս երկինքէն դաս չըկայ աչք մը դիտող,
 Կրնանք մտնալ մենք դիւրու
 Կեանքն ու աշխարհն անիրու.
 Անտառնայս յուռ մեր պըտակիչն ըլլայ թո՛ղ:

ԻՂՁ

Նովափին ժող նստանք քեզ հետ,
 Արեւմուտքն էր ծիրանաւէտ,
 Շիրմաքարի մը վըրայ ցած՝
 Ֆըլուխ էի ծունկիդ դըրած:

Ծոփուն գոյներն ու երկինքին
 Կը դիտէի երանազին,
 Թեկերը մինչ մայրիդ բուրեան
 Սիւզն էր բերած շուրթիս վըրան:

Թայց մասներո՛վըդ թափանցիկ
 Փակեցիր ա՛չքըս հիացիկ...:
 Համակերպած լըռեցի ես,

Ձի կ'ուզէի մեռնիլ այսպէս՝
 Հիացումով և սիրով լի՝
 Վերջայայտին դեմ սիրայի:

ԷՅՈՒՊԻ ՏՊԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԷԱՅՈՒՄ

Կիսուեր ջած պատերուն տակ անչըրուվ
 կը թափառիմ ինչպէս սգի մը հօրեայ,
 Եւ մշտաբայց գանէ մը ներս մեծաշուք՝
 Թաւ եղեւիծն ոտնակայծէ կը սարուայ:

Հո՛ն դեպի խօ՛րը փայտէ հին ասուն մը կայ.
 Յնոր ճամբան ո՛վ մաքաան է խափաներ,
 Շուրջը պարտեզ՝ նրման փունջի մը հակայ,
 Զոր առաւօտ մը հիւսեցին թերիներ:

Լքեցէ՛ք զիս, ո՛վ վանդակներ՝ դանդաղարս
 Լեւոկներու վըրայ փոհուած յաւիտեան,
 Զիս լքեցէ՛ք, ես այն աշուղն եմ ունգարև
 Զոր տորիներ բողտեցիք բնգունայն:

Հոգիս կ'ատէ քայաքն, ինչպէս մարգերն իր,
 Յ'ատէ պերճանքն ու սրբանները բոլոր,
 Մեծարանքնէ՛րը կեղծ, ժըպիտն այ պատիր,
 Թօօքը չափուած, ձեւերն որոշ՝ կշաւուր:

Մամենայի կ'ատեմ պաշածնն ետակր,
 Քրսու դաւերն և ջուցագրօ՛ւմը փառքի,
 Կ'ատե՛մ ձեզի, մարգէ՛ր, և սին զովքը ձեր
 Նշափերն եղծող և պարտաւնից փօքրոգի:

Կուք ի՛նչ սւնիք նըւիրական, սը չատեմ,
 Ծուք ս'ը բաճն է, սը կը յարգէք անկաշտա,
 Կըր կը ժգաիմ եօ՛ բայսրգ էք տիբադէժ,
 Եւ ձեր հրճուանքը կը հեզնէ վիշտօ իօգտա:

Մ՛վ մենութիւն, ո՛վ մաքսուած դիւղ, լքուած ասուն,
 Մ՛վ վանդակներ, ձեր բանաարկեալն ըրէ՛ք զիս,
 Թօզ չըզխանամ է՛րը է իրկունն, է՛րը տառուն,
 Զուհենա՛մ ես ո՛չ խնգութիւն, ո՛չ կակիծ,

Կու ոչ այ սեր, ոչ իսկ նըր՛յը յոյսի...
 Թօզ տորիներն, ինչպէս հատերն համրիչին,
 Մտահն կարգով մինչև սը սի՛րարս սառի,
 Եւ պտտերն այ քայքայուելով զրատ փչին:

ԷՅՈՒՊԻ ԳԻՇԵՐ

Թեւին նըման սեւ թաշունի մը հսկայ
 Մութը կ'իջնէ թաղին վըրայ անհազի
 Փողոցներուն մէջ ո՛չ անցորդ, ոչ ձայն կայ.
 Լքուող վերջին հըրուէրն ալ աղօթքի:

Դռներն են փակ ցած հընօրեայ տուներուն,
 Վանդակներու Լտեւ՝ դարեր չըբացուած՝
 Ո՛չ մէկ շըշուկ, ո՛չ մէկ ըստուեր երերուն,
 Չըկայ ճամբան ցուցնող լապտեր մ'իսկ առկայծ:

Թխւոյլներուն՝ տուներու հետ շըփոթուող՝
 կանթեղներն են՝ միայն պլպլուն մշտօրէն,
 կուտան կեանքի նըշոյլն աղօտ տէրողող,
 Մարդերու տեղ մեռելներն հոս կը հսկեն:

Բաւիղ մ'է այս, ուր զիս նետած ըլլային,
 Եւ կը սպասեմ սարսափներու անհընար.
 Սա անձեւ բանն անկիւնը նեղ փողոցին
 Դարանակայ կեցող կարծես մահն ըլլար:

Բայց կը սիրեմ ամայութիւնն այս մըթին.
 Բուի մը պէս կ'ուզէ թառիլ հոգիս ալ
 Գերեզմնոցի նօճիի մը զազաթին,
 Անկուծեան սեւ խորհուրդոյն արբենայ:

Լոյս մը սակայն կը նշմարեմ ես յանկարծ,
 Այցելութեան ելած մեռել մը թերեւս...,
 Երկու կիներ և մէկ ծերուկ մըբուսած
 Ֆէնէր մ'առջին կ'երթան անձայն տունն իրենց:

Պատի մը տակ առջեւն անոնց կը ցցուի
 Գիշերապահն հարուածելով սալին վրայ,
 Կ'արթննայ շուն մ'այս աղմուկէն անտեղի.
 Բայց ներելով նորէն քունին մէջ կ'իյնայ:

Չը վառի՝ այս գիշեր խուցիս լոյսն ալ թո՛ղ,
 Եւ մութին հետ խորհիմ՝ ձեզի, մ'ի մարդեր,
 Համակերպող և աղօթող և մեռնող,
 Կանթեղին պէս գերեզմանի մ'առքնթեր:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Վերադարձին ա՛յ կը սպասեմ մեծաւօր՝
 Յերթիս ըմբոստ, որ ինքնիշխան կը սուրբայ.
 Հորիզոններ կ'ուզէ անբաւ ու ժըշտ նոր,
 Եւ կանգ կ'առնէ յոգնած՝ աստղի մը վըրայ:

Հիմա կ'ապրինք կարծես հեռու իրարմէ,
 Ետիներու մէջտեղ ես, ան՝ թափառուն.
 Վերջալոյսէն կը գրաւուիմ ես հեռզհեռէ,
 Ան կը զարգէ՝ հեծած վըրան այգերուն:

Կը հանդիպիմ երբեմն անոր, գիւղին մօտ,
 Ինչպէս գըթած մայր մ'ապերախա իր գաւհին,
 Եւ կ'ընդունիմ զայն աչքերով արցունքաւ:

Ու այն ատեն լքուած փեթուկ մը կերպ հին,
 Կամ արդոցմով լեցուած թափուր ասն մը պէս,
 Մէջս աղժուկներ ու բզզիւններ կը գգամ ես:

ՆՈՐ ՕՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

ԵՐԿՈՒ ՏԵՍԻԼ

I.

Գիշերն էր մութ՝ անձրեւաւ: Ինչպէս ժըպիւս մը գեւե՛
 փայլակը մերթ կը սուրբար, արիւնեկով թածձրախիւ
 Գաղաթը ցած ծառերուն՝ եզերող գիւզն ամայի,
 Մինչգեւ կ'առնար շընագայլ մը ձորին մէջ խորափիւս:

Եւ ես ճամբորդ յոգնաբեկ՝ թափառելէն օրն ի բուն
 Հայրենիքին մըթացող փլատակներուն մէջ արտու՛մ,
 Երբ կարծեցի թէ հասայ այլեւքս ծա՛յրը ճամբուն
 ձափատս յանկարծ բախեցաւ, — ո՛հ, ի՛նչ սարսափ անպատու՛մ—

Մարգկային ցուրա դիակի մ'որ օդին մէջ երերաց...
 Եւ ես գեւ ես չը գարձած տեսայ լոյսով փայլակին,
 Որ ծառերէն են կախուած իրենց մտղեն եօթը կին,

Եւ եօթն այրեր ալ մինչեւ վիզերն հողին մէջ թագուած,
 Դեւ աչքերով կիտարաց կ'աղերօճէին գահիճին,
 Որուն կուգար արձագանքը մութին մէջ քրքիւն...:

II.

Արշալոյսին հետ օրուան արեւագոծ ու զըւարթ
 Բուսրենքէն կ'իջնէի գինով բայրէ մը մուշկի,
 Ափնարիս արգէն շէր կընար պարփակել ծովը յարգաւաստ,
 Որ կը ծըփար գաշտերուն մէջ թաւալուն ու ոսկի:

Մըչուշներուն մէջ թեթեւ կը ճտնչնայի գիւղերն եւ՝
 Աղօթքի պէս բարձրացող իրենց մութէն նըբազիտ,
 Եւ զանգակի վանկ մը՝ հին մտերմի մը ձայնին պէս՝
 Կուգար գգուել բարեպաշտ ու մանկական իմ հոգիս:

Եառազարգուած ճամբայի մը ծայրն հոսող աղին քով,
 Երբ ուղեցի կանգ առնել, աեսայ որ հոն եօթն աղջիկ
 Օրրոցներու մէջ առկախ կ'երգէին երգ մ'երջանիկ:

Եւ անոնց մօտ եօթն ուժեղ հայրագիներ՝ ըզձանքով
 Դալարին վրայ երկնցած կ'երազէին լուսօրէն,
 Զերգ աստուածներ պրօսկուած աշխատանքէն ու սէրէն:

ԼՈՅՍԻ ԶԱՄԲԱՆ

ՀԱՅ ՄԻՏՔԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍՆԵՐՈՒՆ

Ինչպէս յարգգուշն առասպելի
 Առաւուածներու գողցու արտէն
 Հասկերն անմահ ցրե՛նօ՞վ լի,
 Բայց երբ կ'երթար գիշեր ատեն

Թափեց զանոնք վըրան ճամբուն.
 Եւ հատիկներն եղած աստղեր՝
 Յօրինեցին ամառն ի բուն
 Ե՛րբ կաթինը շողակնայեա:

Մըտաւ ոճի՛րը հասկաքաղ
 Մեր արտին մէջ գիշեր մ'այնպէս,
 Մահիկաձեւ ուեկը մանգաղ
 Եւ գըլուխներն ընախը շողեց:

Անոնք ինկան հողին վըրայ.
 Բայց հոգիներն առազեր եղան,
 Իտէպլին տանող հիմա
 Հիւսելով մեր յոյսի ճամբան:

ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՂՆԵՐԸ

Նաւամատոյցին նստած կը սպասէ
 Խուճբը. հէզ պառաւ մը, հարօ, պատածի,
 Աւնին երկու ծրար գոյն գոյն կերպասէ,
 Զուրի կուժ մ'է մէկ կոյտօզ պարէնի:

Կը ծածէ պառաւը պատառն յետին,
 Փշրեց ահաւններն հացն այս շորաբեկ,
 Հարսն ալ կ'երազէ ձեռքը ծընօթին
 Իր գաւկին մեռած ու ածուսնին հէզ:

Եւ կը հարցընեն մերթ հարսն ու պառաւ
 Իրարու՝ տչքով անձկոտ ու խօնաւ:
 Հոգերուն համար գաղաւան անբօսոյզ:

Բայց կը հանգիպի նայուածքնին առոյգ
 Պատօնուոյն՝ հրաշքով ազատած սուրէ,
 Ար թերթ մ'առած մեծ Լուրք կը փնտռէ:

ՈՐԲԵՐԸ

Կուգան անոնք սանարօպիկ՝ զլիերաց,
 Աչքերնուն մէջ գեռ կայ օարսափն Եղեանին,
 Ունին անլուր պաամութիւններ ամենքնին,
 Սակայն կ'րօեն դատի մը նման օերաբուս:

Կը մօտենան բարեկամներ ինչպէս հին,
 Եւ նայուածքնին կը կառչի քեզ օերաօրէն,
 Երբ հեռանաս՝ զբլուին իրենց կը ծըռեն,
 Որպէս թէ հեզ մ'ալ որբայած ըլլային:

Ի՛նչպէս արեւուր կը հօւռչէն մայրիկին
 Ձեռքէն բռնած արդաներու ետեւէն,
 Կ'իջնէ արցունքն այտերէն վար գազանօրէն,
 Զի վերքերնուն կը զգան բացաւ'իլը կրկին:

Բայց կը սրբեն շուտ տչքերնին արեւնքամ,
 Մտնալ հուզեն է կը ժպտին ահամայ,
 Ափոփանքի կարօտն ունին ա'լ հիմա,
 Եւ թեւ թեւի կ'երթան փնտռել խաղն անգամ:

Գուրգուրացէ՛ք այս տունկերուն վըրայ հէզ,
 Անոնք զիտի պ'անեն նրկին արգաւանդ,
 Պիտի շինեն բոյներն իրենց քարուքանդ,
 Այօ գոգգօջուն արծւիկներուն թե՛ւ արւէք:

Եւ կը կարգամ պատգամ մը մեծ սիրալի
 Անօնց ճակատն վրայ կանուխէն խորշումած,
 Այտերնուն վրայ, ակե՛ք, աժգօյն ու թողմած՝
 Արշալոյսի մը ցոլքն արգէն կը փայլի:

ՀՐԱԻԷՐ

Պիտի ժպտի Աբարատի բարձունքէն
Արեւ արքան ծիրանի,
Նորէն պիտի ժիր մըշակին՝ բը կրգն
Իաշաբաուն մէջ հայրենի:

Պիտի բանայ հիւզակին գո՛ւոք խոնարհ
Մամկը խաշ հանկէն,
Եւ հըրելով զերար ուլիկն ու ուխար
Վազին հօտին ետեւէն:

Իսթարարանի սուլիչին կոնչը զրւարթ
Պիտի թնդայ սարէ սար,
Ու վայելէն հայ բունւորնէ՛րը հըպարա
Աշխատութեան վարձքն արդար:

Պիտի յուռի բառան ուրախ արջառին
Ագարակէն գիւզական,
ձոխնչն անւին՝ բեռցած ցորինն ու գարին,
Եւ կրգը հայ աղջկան:

Այսպէս կեանքով ու կրգով լի Հայաստան
Պիտի գըրա՛խոր բլլայ,
Ահօսն սակի, գեաերն արծաթ պիտի տան,
Իրաինքնէրն ալ շափիւղայ:

Եւ հովիտներն արեւաններկ երկուան,
Ու քաղաքներն տլ աւեր,
Պիտի ծաղկին Ատոնայէն նրեւան
Երկաթուղւոյն քովս ի վեր:

Պիտի սիրեն զերար կոյսն ու պարմանի
Պարակգին մէջ պաղտաւա,
Ահրունգն առողջ պիտի աճի սընտնի
Մեղք ու կաթոյ անարատ:

Փութա՛ շինել օճախդ այսօր, հա՛յ տըզայ,
Իանէ՛, Փորէ՛, աշխատէ՛
Եւ թշնամին անարգ թող միշտ գողգըզայ
Բազուկներէդ պողպատ:

Իրնա՛ հիմա, խըլէ՛ փուշերն այգիէդ,
Մաքրէ՛ շուտով հնձանն հին,
Մեր արցունքն բաժակին մէջ ալ քեզ հեա
Լեցնենք հայոց դուս գինին:

ՆԻՔԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ

ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՊԱՀՈՒՆ	6
ՍԻՐՈՑ ԵՐԳԵՐ	7
Սպասուճ	7
Սիրածիս Անունը	8
Այծտերեւը	9
Ակնարկ մը	10
Պատուած Նամակներուն	11
Մարկրիթը	12
Դաշնակը	13
Քրոջ մը Պէս	15
Ազգիւրի մը	16
Անուշ Զգայութիւններ	17
Յուլիոսի գիշեր	18
Լուս Աէր	20
Ատղերու Պէս	21
ՏՐՅՈՒՄ ԵՐԳԵՐ	22
Մամոնջը	22
Զիւնն Ետք	23
Ծոններ	24
Իրիկուն	26
Հոգսոս Գիշեր	27
Բացակայ	28
Մեանլոցը	29
Երագներ	30
Անբացատրելի	32
Միջոք	33
Զինուոր Ընկերներուս	34
Զուժակամարտիկն	35

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ	62
Սիրտս	36
Մօտս	37
Լուսնկայ Գիշեր	38
Սմամկուլի Վերջալոյս	39
Աչքերդ	40
Սիկտը	41
Հողմաղացքը	42
Նիրանի Երազը	43
Առաւօտ	44
Ուրուականները	45
ՀԻՆ ՍԷՐՍ	
Պատշգամէն	46
Ներդրութիւն	47
Անտառին մէջ	48
Իդձ	49
ԷՅՈՒՊԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒՅԻՒՆՆԵՐ	
Անէացում	50
Էյուպի Գիշեր	52
Վերադարձ	54
ՆՈՐ ՕՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՅ	
Երկու Տեսիլ	55
Լոյսի Ճամբան	57
Վերադարձողները	58
Որբերը	59
Հրակեր	60

ՎՐԻՊԱԿ.—Էջ 18, «Յուլիսի Գիշեր» քերթուածին ճրդ տողին վերջին երկու բառերը, «ձակատղ որբեւար», պէտք են ըլլալ «ձակատղը խնայարն»:

2013

ՀՐԱՏՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

ԱՏԵՎԻՍ (Վիպակ)

Տ ԴԲՂ

ՈՒՐԱՆԳՆԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱՐ (Արձակ Վերթուածներ) Ծ

ԳԻՐ 25 Վր.

2½ Ֆրանկ.